

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

BADANIA WARSTW PIERWOTNEJ KOLORYSTYKI KLATKA SCHODOWA

**WILLA UL. KRÓLOWEJ KORONY POLSKIEJ 20
W SZCZECINIE.**



**AUTOR TEKSTU
I FOTOGRAFII
MGR MAŁGORZATA ŻYZIK**

SZCZECIN 2023

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
BADANIA WARSTW PIERWOTNEJ KOLORYSTYKI W KLATCE
SCHODOWEJ WILLI UL. KRÓLOWEJ KORONY POLSKIEJ 20 W
SZCZECINIE.**

OBIEKT - WILLA UL. KRÓLOWEJ KORONY POLSKIEJ 20 W SZCZECINIE

Autor - 2 faza Friedrich Mentz - 1895, 3 faza Rudolf Rieck- 1898

Czas powstania - 4 fazy rozbudowy od 1872 do 1927 r. zachowany wystrój i kształt obiektu z przełomu XIX/XX w.

Właściciel - gmina miasto Szczecin

Wykonawca prac - mgr Małgorzata Zyzik, dypl. UMK nr 542

Okres prowadzenia prac - sierpień 2023

I. Krótki opis obiektu

Wejście do budynku znajduje się od frontu, od strony ul. Wawrzyniaka. Po trzech stopniach kamiennych prowadzi przez jednoskrzydłowe drzwi z naświetlem do wąskiego wiatrołapu zamkniętego od strony wnętrza dwuskrzydłowymi, prostokątnymi drzwiami wahadłowymi - drzwi ramowo-płycinowe; u góry naświetle jak w drzwiach wejściowych. Przestrzeń prostokątnego hallu w części środkowej zamknięta zdwojoną arkadą na filarach. Narożniki słupów arkady obite metalowym profilem. Od lewej przejście do korytarzyka prowadzącego do przybudówki (na wprost) i do zejścia do piwnicy po prawej. Z prawej strony znajduje się szeroki podest, na który prowadzą cztery drewniane stopnie, ograniczony z tyłu filara drewnianą balustradą ze skrzyżowanych kantówek; przy ścianie po prawej owalny pochwyty z surowego drewna. Przestrzeń hallu w części przedniej doświetlona dwoma oknami po prawej stronie oraz okienkami nad schodami - jedno wąskie prostokątne, następne szerokie - jest częścią zamurowanego dużego okna. Na prawo od drzwi wejściowych znajduje się wnęka, w której pierwotnie znajdowały się wieszaki na odzież (pozostały żelazne zawiasy osadzone w ścianie). Po stronie lewej ściana z dwoma wejściami do mieszkań - jedno od strony wejścia zasłonięte płytą - nieczynne. Sufit płaski, bez fasety. Z podestu na piętro prowadzą przystawione do ściany zewnętrznej zabiegowe schody drewniane, z drewnianą balustradą, doświetlone trzema oknami - dwa prostokątne i jedno na górze owalne. Na piętrze podest z drzwiami prowadzącymi do mieszkań i na strych - po lewej stronie drzwi do mieszkania i na strych, po prawej do mieszkania i na wprost do mieszkania. Balustrada schodów w formie prostych słupków z kantówki, w partii zabiegu skrzyżowanymi w X. Pochwyty drewniane, po lewej stronie z profilem, po prawej osadzone odcinkami w ścianie, bez profilu. Fragment ściany czołowej przy wejściu na podest piętra obłożony płytą ozdobnie ryflowaną, pomalowany na jasno zielony kolor olejno. Przy ścianie zewnętrznej szeroka listwa policzkowa zakończona wąskim profilem. Stopnie zakończone owalnymi noskami, pola podstopni obramione wąskimi profilami.

Ściany hallu, klatki schodowej i podestu piętra w partii cokołowej malowane olejno na jasno zielono z ciemno zielonym szablonem, powyżej białe, malowane klejowo. Drzwi do mieszkań drewniane, malowane olejno na brązowo. Drzwi jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, o różnej formie; ościeżnice proste lub oprofilowane. Posadzka z ceramicznych płytek prostokątnych ułożonych na mijankę, z odciskany wzorem - w części środkowej czerwonych, przy ścianach jasno ugrzowych gładkich.

Do zejścia do piwnicy prowadzą proste drzwi zbite z desek, w dół zabiegowe, drewniane schody bez podstopni, oparte na prostym słupku z prostym pochwytem; pierwszy stopień na dole wymurowany z czerwonej cegły. W piwnicy drzwi historyczne jednoskrzydłowe

ramowo-płycinowe (użyte zapewne wtórnie) , białe, wzmocnione żelaznymi zawiasami, prowadzą do innych pomieszczeń piwnicznych.

II. Materiał i technika wykonania

Ściany hallu i klatki schodowej z muru ceglanego, pokrytego warstwą tynku wapiennego , ostro zatartego, z dość grubym kruszywem. W partii cokołowej pomalowany jest farbami olejnymi w kilku warstwach, pierwotnie klejowo. Ściany powyżej malowane klejowo w kilku warstwach, gładkie. Narożniki filarów arkady obite żelaznym profilem. Sufit na podbitce trzcinowej tynkowany , malowany klejowo na gładko, na biało. Elementy drewniane - drzwi , stopnie i balustrada z drewna sosnowego , malowane olejno kilkakrotnie, pierwotnie lakierowane bezbarwnie. W hallu posadzka wyłożona ceramicznymi płytkami w dwóch kolorach. Stopnie obite w partii środkowej linoleum. Fragment ściany na piętrze przy schodach obłożony płytą kartonową , ryflowaną pionowo i pasem poziomym, malowany olejno. Ściana wejścia do piwnicy obita pionowymi deskami sosnowymi, malowanymi olejno na brązowo; takie same deski pod ryflowaną płytą przy schodach na piętrze.

III. Stan zachowania

Drewniane schody wraz z balustradą - mało warstw - 2-4 , prawdopodobnie drewno zostało oczyszczone podczas remontu lub pochodzi z okresu powojennego - warstwy olejne kryjące , jako pierwsza zapewne woskowanie lub lakierowanie bezbarwnie. Widocznych jest wiele przeróbek szczególnie w partii profilowanego pochwyty (wtórne mocowanie na śrubę) .

Historyczne drzwi, naświetle od wnętrza - pierwsza warstwa jak na innych elementach drewnianych, warstwy nieliczne - 3-4. Na ścianach tynk grubo zatarty wapienny malowany w pierwszej warstwie klejowo na jasny żółty cytrynowy kolor w partiach wyższych i na suficie oraz niżej na cieplejszy i ciemniejszy odcień żółcieni ugrowej - odcienie u podstaw arkady. Okno doświetlające schody w dolnym biegu wtórne - zostało w dolnej części zamurowane, gdyż w jego światło wchodził wykonany później bieg schodowy.

Ozdobna płyta ryflowana na piętrze przy schodach (obecnie zielona) z płyty kartonowo wiórowej malowana na olejno - 4 warstwy, pod nią deski szalunku ściany w kolorze ciemno brązowym, lakierowane.

Tynki w złym stanie - zarówno na ścianach jak i na suficie - spękanie i zawilgocone szczególnie w górnych partiach , gdzie z powodu zewnętrznych nieszczelnych instalacji odprowadzających wodę i wewnętrznych rur kanalizacyjnych doszło wielokrotnie do zalania sufitu . Drewniane schody z uszkodzonymi krawędziami, wielokrotnie naprawianymi różnego kształtu listewkami. Pochwyty po prawej stronie współczesne, dorobione. Obecna balustrada pochodzi zapewne z okresu ostatniej przebudowy - widoczne są w wielu miejscach uszkodzenia drewna na powierzchni świadczące o ponownym montażu niektórych części (pochwyty i słupki górny).

Pierwotne deskowanie ściany od strony strychu zasłonięte wtórną płytą. Warstwy farb złuszczone , wytarte, w wielu miejscach do drewna . Braki w słupkach balustrady.

Stolarka drzwiowa wielokrotnie naprawiana i przerabiana. Zachowały się częściowo historyczne ościeżnice i taflę drzwi - w hallu na parterze ościeżnica drzwi nieczynnych i taflę drzwi za arkadą oraz drzwi wraz z deskowaniem wejścia do piwnicy.

Na piętrze taflę drzwi po lewej oraz ościeżnice; drzwi po prawej współczesne.

Powierzchnia drewna pokryta grubą warstwą farb olejnych w różnych kolorach brązu, uszkodzone krawędzie, szyldy i klamki wtórne .

Drzwi do wiatrołapu oryginalne, poobijane, warstwa farby zniszczona, częściowo

złuszczone, wytarta, brak oryginalnego uchwytu .

Reasumując cała stolarka w hallu i klatce schodowej nie jest związana z pierwotną formą budynku, zapewne pochodzi z okresu ostatniej przebudowy lub jest powojenna, jednak część elementów być może została wtórnie wykorzystana w nowo powstałej klatce schodowej .

Schody do piwnicy uszkodzone - brak balustrady, wytarta i wykruszona powierzchnia stopni, wtórne nakładki, uszkodzony murowany 1 stopień.

IV. Opis przeprowadzonych badań

W celu określenia pierwotnej kolorystyki ścian i elementów drewnianych hallu i klatki schodowej wykonano odkrywki sondażowe .

Odkr. 1 - listwa naświetla wiatrołapu - pod 3 warstwami białych farb olejnych pierwotna warstwa lakieru w brązowym kolorze

Odkr. 2 - ściana hallu w części przedniej, w części cokołowej - pod dwoma warstwami olejnymi 3 kolejne jasne warstwy klejowe, pierwotna jasno kremowa przebarwiona na różowo, tynk wapienny ostro zatarty

Odkr. 3 - ściana hallu przy arkadzie powyżej cokołu - pod jasnymi klejówkami pierwotna warstwa w kolorze jasno kremowym o chłodnym odcieniu

Odkr. 4 - wewnątrz arkady u podstawy łuku - w warstwie pierwotnej widoczne odcięcie części dolnej w ciemnym kremowym kolorze od części górnej w kolorze jasno kremowym

Odkr. 5 - słupek balustrady na piętrze - pod 3 warstwami brązowych farb olejnych warstwa pierwotna - lakier lub podbarwiony na brązowo wosk

Odkr. 6 - ryflowana płyta przy balustradzie na piętrze - 3 warstwy farb olejnych na płycie kartonowej, pod nią pustka i deskowanie w kolorze jak pierwotna warstwa na słupku balustrady

Odkr. 7 - listwa podstopnia - warstwy jak w odkr. 5

Odkr. 8 - tafla drzwi na piętrze - na wprost schodów - pod warstwą olejnych brązów - pierwotna warstwa biała olejna

Odkr. 9 - ościeżnica drzwi w przedniej części hallu - pierwotna warstwa lakier lub wosk brązowy , na nim warstwy białe i brązowe olejne

Odkr. 10 - tafla drzwi na piętrze na wprost schodów - pod dwoma warstwami brązowej olejnej lakier lub wosk podbarwiony na brązowo

Analiza wyników badań

Korelacja wyników badań stolarki z analizą zmian wewnątrz i na zewnątrz budynku w obrębie klatki schodowej wskazuje na zmiany jakie zaszły w tej części budowli. Zapewne podczas ostatniej przebudowy wprowadzono obecne schody zabiegowe i częściowo zamurowano okno w elewacji pld. Podczas powojennych remontów kilkakrotnie przemaalowano wszystkie elementy hallu i klatki schodowej. Niektóre drzwi zapewne zostały przeniesione w inne miejsca (pierwotnie białe), np. drzwi w piwnicy czy tafla drzwi na piętrze. Pierwotnie klatka schodowa na piętro była umiejscowiona w innej części hallu, zapewne też dokonano nowego podziału przestrzeni wydzielając osobne mieszkania na parterze i na piętrze. Zmiany te zaszły tak daleko, że nie jest możliwy powrót do pierwotnego układu. Na ścianach i arkadzie nie odkryto żadnych relikwów dekoracji - wymalowania były gładkie jasne w dwóch odcieniach kremowych; podkreślały dominantę architektoniczną hallu - podwójną arkadę.

V. Wnioski i założenia konserwatorskie

Ze względu na daleko idące zmiany w przestrzeni klatki schodowej nie można powrócić do wersji pierwotnej, która zresztą nie jest znana. W tej sytuacji należy poddać renowacji istniejącą klatkę i hall wykorzystując ich historyczne elementy. Przede wszystkim trzeba uporządkować stare instalacje elektryczną i gazową rozprowadzoną na powierzchni ścian w sposób chaotyczny oraz wykonać nowe instalacje wod.-kan. - obecne stwarzają zagrożenie zalania wnętrza. Wydaje się, że ze względu na uporządkowanie elewacji pld. częściowo zamurowane okno (obecnie doświetlające schody) można całkowicie zamurować wprowadzając wykończenie blendy na wzór górnych okien w tej elewacji - imitacją rolety wykonaną w tynku. Istniejące okna wystraszająco doświetlają schody. Należy także uporządkować formę stolarki drzwiowej - zamiast gładkich wprowadzić profilowane ościeżnice do wszystkich drzwi oraz drzwi zasłonięte płytą wypełnić taflą na wzór historycznych. Klatka schodowa powinna być poddana renowacji w obecnej formie, natomiast pierwotna ściana odeskowana na piętrze (obecnie zasłonięta ryflowaną płytą) powinna być odsłonięta i pokazana w pierwotnej formie.

VI. Program prac konserwatorskich

- zabezpieczenie posadzki hallu przed uszkodzeniem na czas remontu
- usunięcie starych instalacji elektrycznych, gazowych i wod.-kan.
- usunięcie spękanych tynków wraz z podbitką na suficie, oczyszczenie ścian z nawarstwień farb olejnych i klejowych mechanicznie oraz fragmentów zdegradowanych przez wykucie
- rozprowadzenie nowych instalacji wg projektu budowlanego - można na szafki zbiorcze wykorzystać wnękę obok wiatrołapu
- uzupełnienie ubytków tynkiem wapienno-trasowym z gruboziarnistym kruszywem na wzór istniejącego, ostro zatartym, wykonanie nowej nawierzchni sufitu
- malowanie ścian w jasnych kolorach wg badań lub wg projektu farbami mineralnymi z zaznaczeniem partii lamperii i dolnej części arkad ciemniejszym kolorem
- renowacja drewna - usunięcie wtórnych uzupełnień (dorobione listewki, pochwyty, ryflowana płyta, płyta drzwi parteru), wykonanie zniszczonych lub brakujących części z drewna sosnowego wg historycznego wzoru (profile), oczyszczenie istniejących części oryginalnych z nawarstwień farb metodą termiczną, uzupełnianie ubytków (fleki, rekonstrukcje - drewno sosnowe, kity akrylowe), malowanie podbarwionym lakierem w kolorze średniego dębu,
- renowacja schodów do piwnicy - wymiana zniszczonych stopni na nowe, wykonanie nowej balustrady i pochwyty wg wzoru z klatki górnej, przemurowanie pierwszego stopnia z cegły, impregnacja fragmentów oryginalnych preparatem skojarzonym p. grzybom, owadom i ppoż.
- wymiana tynku na ścianie piwnicy na tynk szerokoporowy wapienno-trasowy, magazynujący szkodliwe sole, uporządkowanie posadzki, wykonanie nowej posadzki z cegły układanej na płasko wg wzoru w partii pod schodami

VII. Spis fotografii

- Fot. 1 - drzwi wahadłowe wiatrołapu widoczne od strony zewnętrznej
- Fot. 2 - widok ogólny hallu od strony wejścia z widokiem na schody i arkadę
- Fot. 3 - widok ogólny na schody zabiegowe
- Fot. 4 - wnęka na wieszaki przy wiatrołapie
- Fot. 5 - zasłonięta płytą drzwi w przedniej części hallu - profilowana ościeżnica

Fot. 6 - drzwi w tylnej części hallu - ramowo-płycinowe z gładką ościeżnicą
Fot. 7 - podest parteru klatki schodowej - balustrada ze skrzyżowanych słupków
Fot. 8 - widok na podest piętra klatki schodowej od strony zabiegu- widoczna przerobiona górna część pochwytu
Fot. 9 - dolna części biegu schodowego - widoczne wtórne okno w częściowo zamurowanym pierwotnym dużym oknie
Fot. 10 - owalne okienko doświetlające górna część biegu schodów
Fot. 11 - fragment ściany nad schodami na piętrze obłożony wtórnie ryflowaną płytą kartonową
Fot. 12 - podest I piętra z drzwiami do mieszkań i na strych
Fot. 13 - fragment podestu I piętra przy schodach - brak słupka balustrady
Fot. 14 - górny słupek balustrady schodów - widoczne uszkodzenia powierzchni bocznej powstałe podczas przeróbki
Fot. 15 - górny fragment pochwytu z widocznym wtórnym mocowaniem na śrubę
Fot. 16 - stan wyprawy tynkowej sufitu w hallu - widoczne ślady zalania
Fot. 17 - stan tynku w górnej części ściany hallu
Fot. 18 - odkrywka nr 1
Fot. 19 - odkrywka nr 4
Fot. 20 - odkrywka nr 3
Fot. 21 - narożnik słupa arkady - żelazna listwa wzmacniająca
Fot. 22 - odkrywka nr 9
Fot. 23 - odkrywka nr 5
Fot. 24 - odkrywka nr 6
Fot. 25 - fragment zabiegu w górnej części schodów - widoczna zachowana fragmentarycznie profilowana listwa przypodłogowa
Fot. 26 - odkrywka nr 10
Fot. 27 - odkrywka nr 8
Fot. 28 - płytki posadzkowe w hallu na parterze
Fot. 29 - schody do piwnicy
Fot. 30 - wtórnie użyte drzwi w piwnicy



Fot. 1



Fot. 2



Fot.3



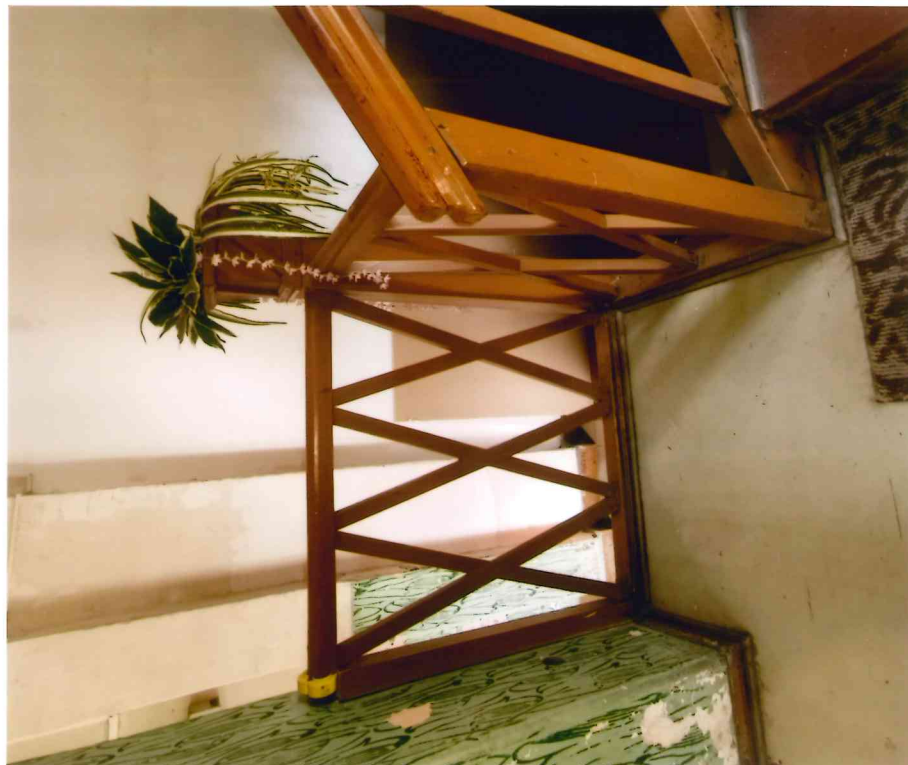
Fot.4



Fot.5



Fot.6



Fot.7



Fot.8



Fot.9



Fot.10



Fot. 11



Fot.12



Fot. 13



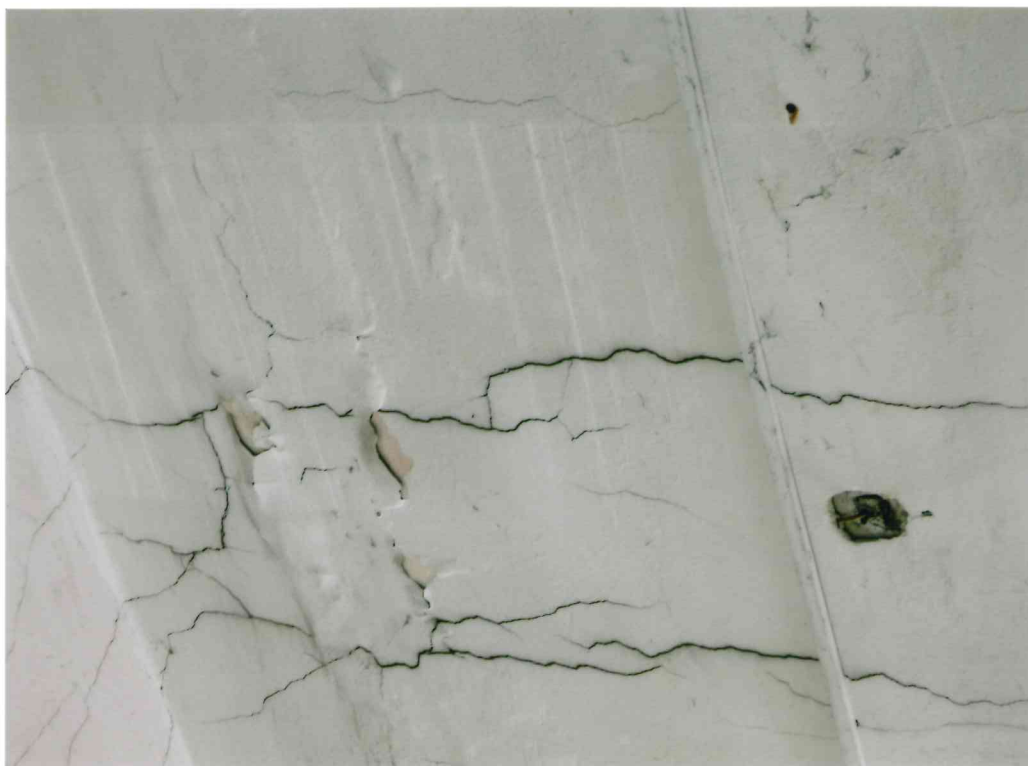
Fot.14



Fot.15



Fot.16



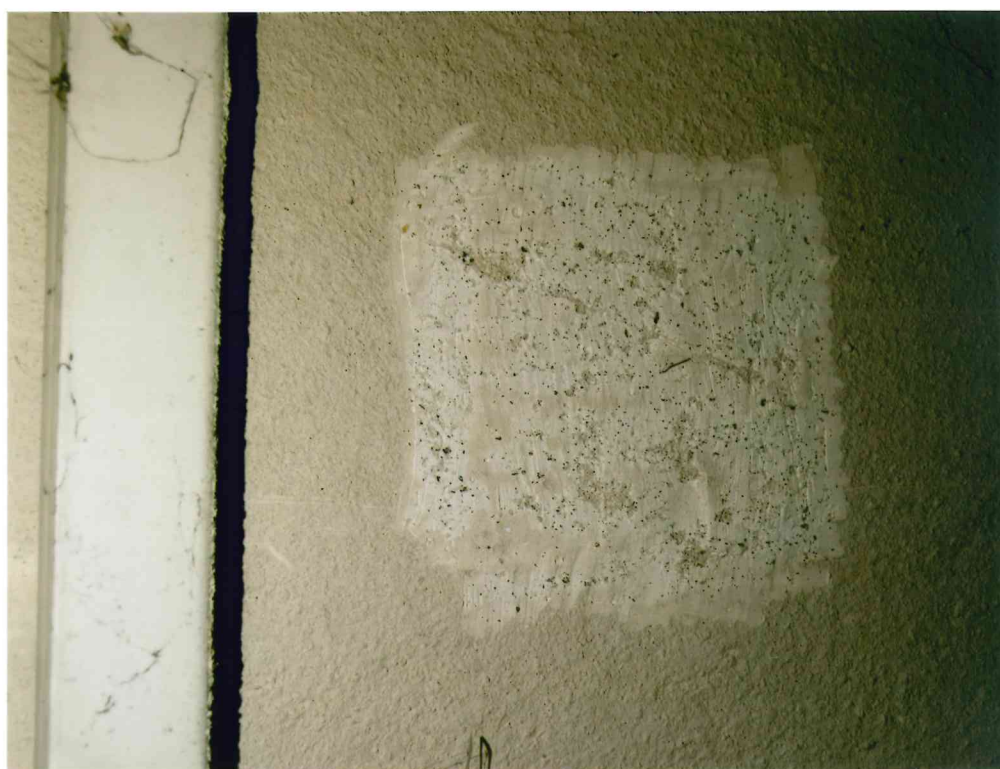
Fot.17



Fot.18



Fot.19



Fot.20



Fot.21



Fot.22



Fot.23



Fot.24



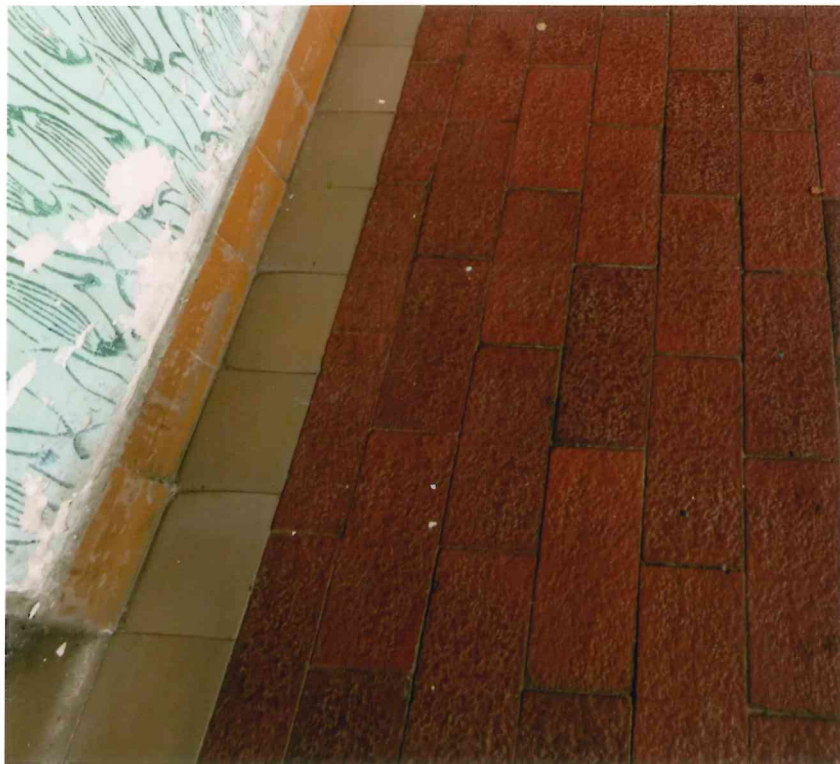
Fot.25



Fot.26



Fot.27



Fot.28



Fot.29



Fot.30